

Maciej Gemra*

PRACOWNICY PRZEDWOJENNEJ PROKURATORII GENERALNEJ RP I ICH DALSZE LOSY

Tematem artykułu jest próba prześledzenia losów wojennych i powojennych pracowników Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej pełniących służbę w instytucji na dzień 31 grudnia 1938 r. Opracowanie jest efektem kilkuletnich badań opartych na obszernej literaturze oraz licznych źródłach, które wskazano w przypisach.

Obszerniejsze biogramy pracowników przedwojennej Prokuraturii Generalnej RP znajdują się na stronie <https://www.gov.pl/web/prokuratoria/pracownicy-urzedu>. Autor uprzejmie prosi, aby wszyscy, a szczególnie krewni wymienionych osób skontaktowali się z nim za pośrednictwem Urzędu Prokuraturii Generalnej RP w przypadku gdy posiadają dodatkowe dane, lub gdy przedstawione informacje są niekompletne względnie zawierają błędy. Pozwoli to na stworzenie pełniejszego i dokładniejszego obrazu Prokuraturii Generalnej RP z czasów II RP.

Pojęcia kluczowe: Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskiej 1919-1939; radcowie, referendarze i aplikanci Prokuraturii Generalnej RP 1919-1939; Urząd Główny Prokuraturii Generalnej RP 1919-1939; Oddziały Prokuraturii Generalnej RP 1919-1939; Oddział PGRP Warszawa; Oddział PGRP Poznań, Oddział PGRP Kraków; Oddział PGRP Katowice; Oddział PGRP Lwów; Oddział PGRP Wilno; Oddział PGRP Gdańsk; 1918-1939; Prezes Prokuraturii Generalnej RP 1919-1939

*Maciej Gemra, główny specjalista w Urzędzie Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej;
ORCID: 0000-0002-7827-9027

1. Struktura i kompetencje przedwojennej Prokuratorii Generalnej

Prokuratoria Generalna Rzeczypospolitej Polskiej została utworzona dekretem z dnia 7 lutego 1919 roku¹, pod którym podpisy złożyli Naczelnik Państwa Józef Piłsudski, Prezydent Rady Ministrów Ignacy Jan Paderewski i Minister Skarbu Józef Englich. Wkrótce ten zastąpił ustawą z dnia 31 lipca 1919 r. w przedmiocie utworzenia Prokuratorji Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej², zmienioną następnie rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 9 grudnia 1924 r. o zmianie ustroju Prokuratorji Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej³.

Zadaniami ustawowymi przedwojennej Prokuratorii Generalnej RP były:

1. zastępstwo sądowe w ogóle w sprawach, dotyczących praw i interesów majątkowych i publicznych Państwa;
2. zastępstwo praw i interesów majątkowych i publicznych Państwa w postępowaniu przed sądami prawa publicznego i władzami administracyjnymi;
3. Wydawanie na wezwanie władz państwowych opinii prawnych w sprawach, dotyczących majątkowych i publicznych interesów Państwa oraz udzielanie porady prawnej i współdziałanie w sporządzaniu aktów prawnych, dotyczących praw i interesów Państwa.

Postanowieniem z dnia 28 marca 1919 roku⁴ Naczelnik Państwa mianował na urząd Prezesa Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej doktora Stanisława Bukowieckiego (1867-1944), w owym czasie radcę w randze szefa sekcji Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, a wcześniej w roku 1916 dyrektora Departamentu Sprawiedliwości Tymczasowej Rady Stanu, zaś w roku 1917 Ministra Sprawiedliwości w rządzie Jana Kucharzewskiego. Stanisław Bukowiecki piastował urząd Prezesa Prokuratorii Generalnej przez cały okres II Rzeczypospolitej.

W roku 1938, z którego pochodzi ostatnie znane sprawozdanie jej Prezesa, struktura organizacyjna Prokuratorii Generalnej ukształtowana była w sposób następujący:

1. Urząd Główny w Warszawie (ul. Kopernika 36/40);
2. Oddział we Lwowie (ul. Romanowicza 11A);
3. Oddział w Krakowie (ul. Rynek 35);

¹ Dz.Pr.P.P. 1919, nr 14, poz. 181; Dekret w przedmiocie utworzenia Prokuratorji Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej.

² Dz.Pr.P.P. 1919, nr 65, poz. 390; Ustawa z dnia 31 lipca 1919 r. w przedmiocie utworzenia Prokuratorji Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej.

³ Dz.U. 1924, nr 107, poz. 967; Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 9 grudnia 1924 r. o zmianie ustroju Prokuratorji Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej.

⁴ Archiwum Akt Nowych, 2/10/0/2/667.

4. Oddział w Poznaniu (ul. Skarbowa 10);
5. Oddział w Katowicach (ul. Kilińskiego 9);
6. Oddział w Wilnie (Plac Napoleona-Pałac Rzeczypospolitej);
7. Urząd Delegata w Wolnym Mieście Gdańsku (ul. Neugarten 27).^{5,6}

Wewnętrzna struktura Prokuratury regulowały uchwały Rady Ministrów z dnia 28 czerwca 1919 roku w przedmiocie ustroju i czynności Prokuratury Generalnej⁷ i z dnia 17 czerwca 1920 roku w przedmiocie ustroju i czynności Oddziałów Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej⁸. Przewidywały one podział na wydziały. Ich liczbę i kompetencje określał bezpośrednio Prezes Prokuratury. W roku 1938 w skład Urzędu Głównego wchodziło 6 wydziałów, Oddziału we Lwowie 5 wydziałów, Oddziału w Krakowie 3 wydziały, zaś Oddziału w Poznaniu 4 wydziały. Oddziały w Katowicach, Wilnie jak i Delegatura w Gdańsku miały strukturę bezwydziałową. Swoistym fenomenem, z uwagi na położenie poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, był Urząd Delegata Prokuratury Generalnej w Wolnym Mieście Gdańsku, będący jedyną w historii instytucji placówką zagraniczną. Celem nadania mu jak najsilniejszej pozycji włączony był w skład Komisariatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Wolnym Mieście Gdańsku (łączącym różne działy administracji polskiej), jako jego Oddział X.

Skład osobowy Prokuratury stanowili urzędnicy referendarscy, kancelaryjni, rachunkowi i funkcjonariusze niżsi, do których stosowało się przepisy ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej⁹. Podział etatów w roku 1938 przedstawiał się w sposób następujący:

Urząd Główny w Warszawie – urzędnicy 93 osoby (z tego referendarscy – 71, kancelaryjni i rachunkowi – 20), funkcjonariusze niżsi 11 osób;

1. Oddział we Lwowie – urzędnicy 46 osób (z tego referendarscy – 33, kancelaryjni i rachunkowi – 13), funkcjonariusze niżsi 7 osób;
2. Oddział w Krakowie – urzędnicy 31 osób (z tego referendarscy – 25, kancelaryjni i rachunkowi – 6), funkcjonariusze niżsi 4 osoby;
3. Oddział w Poznaniu – urzędnicy 40 osób (z tego referendarscy – 27, kancelaryjni i rachunkowi – 13), funkcjonariusze niżsi 4 osoby;

⁵ Sprawozdanie Prezesa Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej za rok 1938, s. 6-8

⁶ Kalendarz informator sądowy na rok 1938, s. 255-258

⁷ Dz.U. 1919, nr 75, poz. 433; Uchwała Rady Ministrów z dnia 28 sierpnia 1919 r. w przedmiocie ustroju i czynności Prokuratury Generalnej.

⁸ Dz.U. 1920, nr 73, poz. 502; Uchwała Rady Ministrów z dnia 17 czerwca 1920 r. w przedmiocie ustroju i czynności Oddziałów Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej.

⁹ Dz.U. 1922, nr 21, poz. 164 ze zm.; Ustawa z dnia 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej.

4. Oddział w Katowicach – urzędnicy 20 osób (z tego referendarscy – 18, kancelaryjni i rachunkowi – 2), funkcjonariusze niżsi 1 osoba;
5. Oddział w Wilnie – urzędnicy 20 osób (z tego referendarscy – 14, kancelaryjni i rachunkowi – 6), funkcjonariusze niżsi 2 osoby;
6. Urząd Delegata w Wolnym Mieście Gdańsku – urzędnicy 5 osób (z tego referendarscy – 3, kancelaryjni i rachunkowi – 2) funkcjonariusze niżsi 1 osoba.

Łącznie dawało to liczbę 285 pracowników, z których 255 stanowili urzędnicy (z tej liczby 191 urzędnicy referendarscy), a 30 funkcjonariusze niżsi.¹⁰

Szczególnie interesująca, również z uwagi na zachowane materiały biograficzne, była grupa urzędników referendarskich. W myśl rozporządzenia Prezydenta RP z 1924 urzędnikami referendarskimi mogli zostać absolwenci studiów prawniczych, którzy odbyli jednoroczną aplikację sądową. dopełnieniem, prowadzącym do egzaminu referendarskiego, była aplikacja Prokuraturii Generalnej trwająca łącznie z aplikacją sądową 3 lata.¹¹ Po złożonym egzaminie referendarskim (pisemnym i ustnym) obejmującym: prawo sądowe materialne i formalne, prawo konstytucyjne, prawo administracyjne, prawo skarbowe oraz prawo międzynarodowe, aplikant uzyskiwał charakter stałego urzędnika państwowego. Co ważne zaznaczenia, zdanie egzaminu referendarskiego zwalniało z obowiązku odbywania aplikacji i egzaminu: adwokackiego (pod warunkiem pozostania w służbie referendarskiej przez okres 3 lat - zgodnie z przepisami ustawy z dnia 4 maja 1938 r. - Prawo o ustroju adwokatury¹² i sądowego - zgodnie z przepisami rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 lutego 1928 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych¹³, co dużej grupie urzędników referendarskich pozwoliło w okresie powojennym na zmianę wykonywanego zawodu prawniczego.

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 1933 r. o ustanowieniu tabeli stanowisk we władzach, urzędach, zakładach i instytucjach państwowych¹⁴ i Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 1933 r. o zasadach szeregowania funkcjonariuszów państwowych do grup uposażenia i automatycznego przechodzenia nauczycieli do wyższych grup uposażenia, o dodat-

¹⁰ Sprawozdanie Prezesa Prokuraturii...1938, s. 6,

¹¹ Dz.U. 1925, nr 58, poz. 409; Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 maja 1925 r. o aplikacji (służbie przygotowawczej) i zawodowych egzaminach referendarskich w Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej.

¹² Dz.U. 1938, nr 33, poz. 289, art. 58c; Ustawa z dnia 4 maja 1938 r. - Prawo o ustroju adwokatury.

¹³ Dz.U. 1928, nr 12, poz. 93, art. 83b; Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 lutego 1928 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych.

¹⁴ Dz.U. 1933, nr 102, poz. 780; Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 1933 r. o ustanowieniu tabeli stanowisk we władzach, urzędach, zakładach i instytucjach państwowych.

kach lokalnych, funkcyjnych i służbowych oraz o umundurowaniu niższych funkcjonariuszów państwowych¹⁵, stanowiska zajmowane przez pracowników Prokuratury zgrupowano w części tabeli dotyczącej Ministerstwa Skarbu, któremu podlegała wtedy Prokuratura. Zważywszy jednak na fakt nieuwzględnienie w sprawozdaniach Prezesa Prokuratury Generalnej wykazu obejmującego wszystkich stanowisk urzędniczych (poza nielicznymi wyjątkami, takimi jak kierownik kancelarii, kierownik rachuby) i funkcjonariuszy niższych jesteśmy w stanie uwzględnić jedynie osoby zajmujące stanowiska referendarskie (merytoryczne). Począwszy od najniższego były to:

1. Aplikant
2. Aplikant egzaminowany
3. Referendarz Prokuratury Generalnej
4. Radca Prokuratury Generalnej
5. Naczelnik wydziału
6. Naczelnny Sekretarz Prokuratury Generalnej
7. Delegat Prokuratury Generalnej
8. Wiceprezes Prokuratury Generalnej
9. Prezes Oddziału Prokuratury Generalnej
10. Prezes Prokuratury Generalnej

Interesująca w przypadku urzędników referendarskich duża liczba stopni naukowych,

Stopniem doktora praw legitymowało się w:

1. Urządzie Głównym – 17 osób (Stanisław Bukowiecki, Stanisław Długosz, Mieczysław Dobija, Stanisław Ehrlich, Feliks Flechner, Stanisław Hillbricht, Antoni Kruczkiewicz, Bronisław Krzystkiewicz, Tomasz Niezgoda-Marynowski, Roman Nimhin, Mirosław Orłowski, Stanisław Piotrowski, Tadeusz Sobolewski, Witold Stelzer, Adam Tomaszewski, Jan Weloński, Stefan Wierzbowski);
2. Oddziale we Lwowie – 18 osób (Juliusz Allweil, Eugeniusz Bartel, Mieczysław Bartmański, Józef Brzeski, Ludwik Frankenel, Zygmunt Glixelli, Wiktor Hamerski, Witold Hillbricht, Kazimierz Jaworski, Seweryn Rosmarin, Stanisław Rybarski, Karol Skrowaczewski, Ziemowit Socha, Władysław Szydłowski, Wiktor Turek, Marian Waligórski, Dominik Wrabec, Julian Zajac);
3. Oddziale w Krakowie – 17 osób (Karol Alexandrowicz, Alfred Brummer, Józef Bujak, Jan Dziama, Eugeniusz Dziurzyński, Karol Jankowski, Wilhelm Jędrzejowski, Jerzy Korta, Stefan Kosiński, Alfred Kraus, Marian Mach, Feliks Płazek, Henryk

¹⁵ Dz.U. 1933, nr 102, poz. 781; Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 1933 r. o zasadach zaszerogowania funkcjonariuszów państwowych do grup uposażenia i automatycznego przechodzenia nauczycieli do wyższych grup uposażenia, o dodatkach lokalnych, funkcyjnych i służbowych oraz o umundurowaniu niższych funkcjonariuszów państwowych.

Ritterman, Władysław Siedlecki, Tomasz Sołtysik, Roman Szeliga, Adam Szpunar);

4. Oddziale w Poznaniu – 4 osoby (Władysław Kucharek, Stanisław Morawiecki, Jan Paruszewski, Bolesław Rutynski);
5. Oddziale w Katowicach – 6 osób (Helena Bogaczewska, Józef Dąbski, Ludwik Doleżał, Lucjan Górniewicz, Władysław Piątkowski, Witold Sahanek);
6. Oddziale w Wilnie – 1 osoba (Sawa Frydman);
7. Urzędzie Delegata w Wolnym Mieście Gdańsku – 2 osoby (Jerzy Grabowski, Wilhelm Pawłowski).

Dawało to łącznie liczbę 64 doktorów praw na ogólną liczbę 191 urzędników referendarskich, co oznacza, że 33% urzędników w roku 1938 legitymowało się posiadaniem stopnia naukowego. Jak większość instytucji państwowych okresu międzywojennego, Prokuratoria była organizacją, w której przeważali mężczyźni. W grupie urzędników referendarskich stanowili oni około 92% w stosunku do 8% kobiet.

2. Założenia badawcze

Proces pozyskiwania materiałów archiwalnych dotyczących pracowników Prokuratorii Generalnej RP był długotrwały i często obciążony pewną dozą hipotez. Za stan ten odpowiedzialnych jest wiele czynników, z których trzy bez wątpienia najbardziej znaczące to:

1. Niezachowanie się na skutek działań wojennych 1939-1945 akt osobowych pracowników, które uległy zniszczeniu.
2. Zmiany granic Rzeczypospolitej Polskiej w roku 1945.
3. Rozproszenie żyjących pracowników Instytucji po roku 1954, w wyniku likwidacji Urzędu Zastępstwa Prawnego, który na 3 lata zastąpił zlikwidowaną w 1951 r. Prokuratorię Generalną. Jego zadanie przejęły wydziały prawne prezydiów wojewódzkich rad narodowych oraz referaty prawne prezydiów powiatowych rad narodowych¹⁶.

Z uwagi jednak na przejście części urzędników do pracy w innych zawodach prawniczych, bądź do urzędów państwowych jesteśmy w stanie częściowo określić losy powojenne grupy byłych pracowników Prokuratorii Generalnej RP. Jako że największe grono pracowników przedwojennej Instytucji stanowili urzędnicy referendarscy (191 zatrudnionych w 1938 roku) ich to losy, wojenne i powojenne, można było w najszerszym zakresie ustalić.

Ze względu na przyjęte założenia, niniejsze opracowanie nie obejmuje tych pracowników przedwojennej Prokuratorii General-

¹⁶ Dz.U. 1954, nr 25, poz. 93; Dekret z dnia 2 czerwca 1954 r. o zastępstwie sądowym władz, urzędów, instytucji i przedsiębiorstw państwowych.

nej, którzy zakończyli służbę przed 1938 rokiem. Było wśród nich wielu wybitnych prawników, m.in. profesorowie Jan Gwiazdomorski, Stanisław Gołąb, Alfred Ohanowicz oraz Kazimierz Przybyłowski¹⁷.

Warto prześledzić losy przynajmniej części osób, które tworzyły Prokuraturę w 1938 r. Zostaną oni przedstawieni w kolejności, w jakiej figurowali w ostatnim sprawozdaniu z 1938 r.

Ze względu na ograniczone ramy publikacji przedstawione mogą zostać losy tylko wybranych pracowników przedwojennej Prokuratury Generalnej. Uwzględniono osoby, której zajmowały najwyższe stanowiska, a także te, które odegrały szczególnie istotną rolę w czasach II wojny Światowej i w okresie powojennym. Szersze informacje można znaleźć na stronie internetowej obecnej Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej¹⁸.

III. Urząd Główny Prokuratury Generalnej RP:

Prezes PGRP – dr Stanisław Bukowiecki (1867-1944)¹⁹

Pochowany w Warszawie, Cmentarz Stare Powązki.

Jego biografia została już szerzej opracowana²⁰.

Wiceprezes PGRP – dr Tomasz Niezgoda-Marynowski (1881-1958)²¹

Pochowany w Warszawie, Cmentarz Stare Powązki. Ukończył Uniwersytet we Lwowie. Po studiach i aplikacji adwokackiej praktykował od 1912 jako adwokat. W latach 1914-1919 służył w wojsku, przy czym od grudnia 1918 r. w Wojsku Polskim. W Prokuratury Generalnej RP od sierpnia 1919 r. Wiceprezes Instytucji od roku 1933. Po roku 1945 zastępca kierownika Prokuratury Generalnej RP (Jerzego Polamina), a potem radca prawny Banku Polskiego Powszechnej Kasy Oszczędności.

Naczelnik wydziału – dr Stanisław Hillbricht (1887-1949)²²

Pochowany w Warszawie, Cmentarz Stare Powązki. Po roku 1945 naczelnik wydziału w Oddziale PGRP w Krakowie. Ojciec Anny Hillbricht-Ilkowskiej, profesor nauk przyrodniczych.

¹⁷ <https://www.gov.pl/web/prokuratoria/geneza-i-rozwoj-urzedu>, stan na dzień 03.04.2022 r.

¹⁸ <https://www.gov.pl/web/prokuratoria/pracownicy-urzedu>, stan na dzień 03.04.2022 r.

¹⁹ <https://www.gov.pl/web/prokuratoria/tworca-i-patron>, stan na dzień 06.11.2021 r.

²⁰ K. Buczyński, P. Sosnowski, *Prokuratura Generalna 200 lat tradycji ochrony dobra publicznego*, Warszawa 2016, s. 216-217

²¹ „Życie Warszawy”, R. 15, 1958, nr 295, s. 7, http://mbc.cyfrowemazowskie.pl/Content/70504/00076081_-_Zycie-Warszawy-R-15-1958-nr-295-4716-10-XII-_Sygn-P-10019.pdf, stan na dzień 06.11.2021 r.

²² Archiwum Historii Mówionej, https://audiohistoria.pl/nagranie/2378-AHM_1190, stan na dzień 06.11.2021 r.

Naczelnik wydziału – dr Stefan Wierzbowski (1891-1960)
Obrońca Lwowa w roku 1918. Kawaler Krzyża Srebrnego Orderu Virtutti Militari. Po roku 1945 kierownik Zespołu Delegacyjnego PGRP we Wrocławiu. Mąż profesor Marii Prokopowicz-Wierzbowskiej.

Naczelnik wydziału – Witold Bendetson (1895-1959)^{23,24}

Pochowany w Warszawie, Cmentarz Stare Powązki. Ukończył Uniwersytet Warszawski. W Prokuraturii Generalnej RP od roku 1921. Po roku 1945 naczelnik wydziału Urzędu Głównego PGRP, następnie od roku 1951 dyrektor Urzędu Zastępstwa Prawnego, a od roku 1954 radca ministra w Ministerstwie Sprawiedliwości, członek Komisji Reformy Procesu Cywilnego, po czym od roku 1957 Sędzia Sądu Najwyższego.

Naczelnny Sekretarz PGRP – dr Antoni Kruczkiewicz (1897-1944)²⁵

Ukończył Uniwersytet we Lwowie. W latach 1914-1918 w wojsku austro-węgierskim. Obrońca Lwowa w listopadzie 1918 r. Żołnierz wojny polsko-bolszewickiej. Z Prokuratorią związany od roku 1922. Początkowo urzędnik referendarski Oddziału we Lwowie, następnie (od 1927 r.) w Urzędzie Głównym. Od października 1929 r. do września 1939 r. Naczelnny Sekretarz PGRP. W latach 1940-1944 pracownik Archiwum Akt Nowych. Po Powstaniu Warszawskim więzień niemieckich obozów koncentracyjnych Auschwitz-Birkenau i Natzweiler-Struthof, w którego podobozie Dautmergen zmarł z wycieńczenia. Pochowany w zbiorowej mogile KZ-Friedhof.

Naczelnik wydziału – dr Feliks Flechner (1889-1939)

Pochowany w Warszawie, Cmentarz Stare Powązki. Według wspomnień Kazimierza Żygulskiego zginął we wrześniu 1939 roku, w wyniku bombardowania Warszawy²⁶.

Naczelnik wydziału – dr Jan Weloński (1887-1957)^{27,28}

Pochowany w Łodzi, Stary Cmentarz. Ukończył Uniwersytet we Lwowie. W Prokuraturii Generalnej RP od 1919 r. W latach 1940-1944 pracownik Archiwum Akt Nowych. W roku 1945 naczelnik wydziału w Oddziale PGRP w Krakowie, następnie w Urzędzie Głównym PGRP w Warszawie. Od sierpnia 1945 r. naczelnik wydziału-kierownik Zespołu Delegacyjnego PGRP w Łodzi. Następnie w od roku 1951 do 1954 naczelnik Wydziału Prawnego Prezydium Rady Narodowej

²³ A. Bereza, *Sąd Najwyższy 1917-2017*, Warszawa: Sąd Najwyższy i Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora” Toruń 2017, s. 326

²⁴ Tezka osobowa SN Warszawa, Nr 96/284

²⁵ M. Gemra, *Antoni Kruczkiewicz*, <https://www.gov.pl/web/prokuratoria/antoni-kruczkiewicz>, stan na dzień 02.04.2022 r.

²⁶ K. Żygulski, *Jestem z lwowskiego etapu...*, Warszawa: Instytut Wydawniczy PAX 1994

²⁷ *Życie Warszawy*, R14, 1957, nr. 283, s.8, http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/Content/70202/00075779_-Zycie-Warszawy-R-14-1957-nr-283-4392-28-XI-_Sygn-P-10019.pdf, stan na dzień 06.11.2021 r.

²⁸ Tezka osobowa ORA Łódź, Nr 512

w Łodzi. Po likwidacji organów zastępstwa prawnego praktykował jako adwokat w Łodzi. W okresie międzywojennym działacz sportowy sekcji tenisowej WKS Legia.

Radca – dr Tadeusz Sobolewski (1875-?)²⁹

Ukończył Uniwersytet we Lwowie. Od roku 1900 związany z Prokuratorią Skarbu w Lwowie. W roku 1911 złożył egzamin adwokacki. Radcą Prokuratury Skarbu mianowany w roku 1918, zaś radcą Prokuratury Generalnej kwietniu 1920 r. Początkowo służbę pełnił w Oddziale PGRP we Lwowie, następnie (od połowy lat dwudziestych) w Urzędzie Głównym PGRP. Agent Rządu Polskiego przy Mieszanym Trybunale Rozjemczym w Paryżu.

Radca – Maria Fuks (1898-1967)³⁰

Pochowana w Warszawie, Cmentarz Stare Powązki. Ukończyła Uniwersytet Warszawski. W Prokuratury Generalnej RP od roku 1929, gdzie poprzez stanowisko referendarza została radcą Prokuratury Generalnej. W roku 1945 pełniła funkcję naczelnika wydziału w Urzędzie Głównym PGRP. Od listopada 1945 praktykowała jako adwokat w Warszawie.

Radca – dr Stanisław Długosz (1897-1976)

Pochowany w Warszawie, Cmentarz Wojskowy na Powązkach. Po roku 1945 Sekretarz Naczelny PGRP, następnie arbiter Głównej Komisji Arbitrażowej. Ojciec Stanisława Długosza (wiceministra handlu zagranicznego)³¹.

Radca – dr Bronisław Krzystkiewicz (1888-1958)

Pochowany w Warszawie, Cmentarz Stare Powązki. Po roku 1945 naczelnik wydziału-kierownik Zespołu Delegacyjnego PGRP w Kielcach, następnie od roku 1955 praktykował jako adwokat w Niemodlinie.

Radca – dr Witold Stelzer (1894-1967)

Pochowany w Warszawie, Cmentarz Stare Powązki. Po roku 1945 praktykował jako adwokat w Warszawie. Członek Redakcji Biuletynu Naczelnej Rady Adwokackiej. Jego nazwisko widniało na niesławnej tzw. tajnej liście adwokatów, którą prowadził Prezes Sądu Wojewódzkiego dla m.st. Warszawy – Ilia Rubinow. Lista obejmowała nazwiska 21 najbardziej zaufanych adwokatów władzy komunistycznej, wyłącznie uprawnionych do występowania w charakterze obrońcy z urzędu oraz „zalecanych” jako obrońcy z wyboru w procesach toczących się przed Sekcją Tajną, funkcjonującą w tymże sądzie³².

²⁹ Archiwum Akt Nowych, 2/3/0/8.2/64

³⁰ Teczka osobowa ORA Warszawa, Nr 300

³¹ Instytut Pamięci Narodowej, <https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/111976>, stan na dzień 06.11.2021 r.

³² M. Zaborski, *Fałszywy autorytet adwokatury polskiej. Rzecz o adwokacie Jerzym Nowakowskim (1912-1996)*, Warszawa „Głos Prawa” 2019, t. 2, nr 1 (3), poz. 16

Radca – Henryk Woliński (1901-1986)^{33,34}

Pochowany w Katowicach. Ukończył Uniwersytet Warszawski. Z Prokuratorią Generalną RP związany od roku 1925. Referendarzem Prokuraturii Generalnej mianowany w roku 1928, radcą Prokuraturii Generalnej w 1935. Współinicjator utworzenia Rady Pomocy Żydom. Po roku 1945 praktykował jako adwokat-radca prawny w Katowicach. Członek Zrzeszenia Prawników Polskich. Jeden z bohaterów książki Hanny Krall „Zdążyć przed Panem Bogiem”. Sprawiedliwy Wśród Narodów Świata.

Radca – Juliusz Krzyżanowski (1902-1986)^{35,36}

Pochowany w Warszawie, Cmentarz Stare Powązki. Ukończył Uniwersytet Warszawski. W Prokuraturii Generalnej RP od roku 1926. Lata II Wojny Światowej spędził jako jeńiec w niewoli niemieckiej. Po roku 1945 zastępca naczelnika wydziału Urzędu Głównego PGRP do roku 1949, następnie naczelnik wydziału tamże. Od roku 1951 naczelnik wydziału w Urzędzie Zastępstwa Prawnego, od roku 1954 naczelnik wydziału w Ministerstwie Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych, po czym od roku 1957 Sędzia Sądu Najwyższego. Mąż Marii Rafacz-Krzyżanowskiej.

Radca – Jerzy Polamin (1895-1951)^{37,38}

Pochowany w Warszawie, Cmentarz Stare Powązki. W latach 1915-1920 żołnierz Polskiej Organizacji Wojskowej, Legionów Polskich i Wojska Polskiego. Ukończył Uniwersytet Warszawski. W Prokuraturii Generalnej od roku 1929. W trakcie II Wojny Światowej działał w Związku Syndykalistów Polskich. Od grudnia 1944 r. Kierownik PGRP, w roku 1948 otrzymał nominację na Prezesa PGRP. Pierwszy dyrektor Urzędu Zastępstwa Prawnego w 1951 r.

Radca – dr Stanisław Piotrowski (1901-1972)³⁹

Pochowany w Warszawie, Cmentarz Wojskowy na Powązkach. Ukończył Uniwersytet we Lwowie. Początkowo w Oddziale PGRP we Lwowie, następnie od roku 1928 w Urzędzie Głównym PGRP. W roku 1937 mianowany radcą Prokuraturii Generalnej. Po roku 1945 naczelnik wydziału w Ministerstwie Sprawiedliwości. Członek delegacji polskiej na proces przed Międzynarodowym Trybunałem Wojskowym w Norymberdze. Od roku 1949 prokurator Sądu Najwyższe-

³³ Muzeum Historii Żydów Polskich Polin, <https://sprawiedliwi.org.pl/pl/historie-pomocy/historia-pomocy-wolinski-henryk>, stan na dzień 06.11.2021 r.

³⁴ Palestra, 1986, nr.8(344), s.130-131, [https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Palestra/Palestra-r-1986-t30-n8\(344\)/Palestra-r1986-t30-n8\(344\)-s129-132/Palestra-r1986-t30-n8\(344\)-s129-132.pdf](https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Palestra/Palestra-r-1986-t30-n8(344)/Palestra-r1986-t30-n8(344)-s129-132/Palestra-r1986-t30-n8(344)-s129-132.pdf), stan na dzień 08.04.2022 r.

³⁵ A. Bereza, *Sqd Najwyższy 1917-2017*, s. 328

³⁶ Teczka osobowa SN Warszawa, Nr 40/521

³⁷ K. Buczyński, P. Sosnowski, *Prokuratoria Generalna 200 lat tradycji ochrony dobra publicznego*, Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe, s. 218

³⁸ Polski Słownik Biograficzny, Tom XXVII, s. 277

³⁹ A. Bereza, *Sqd Najwyższy 1917-2017...*, s. 271-272

go delegowany do pracy w Ministerstwie Sprawiedliwości. Od roku 1951 sędzia Sądu Wojewódzkiego (w latach 1953-1958 powołany do pełnienia obowiązków sędziego Sądu Najwyższego).

Referendarz – Jerzy Penno (1899-1981)⁴⁰

Pochowany w Warszawie, Cmentarz Stare Powązki. Ukończył Uniwersytet Warszawski. Z Prokuratorią związany od roku 1928. W 1931 r. mianowany referendarzem Prokuratury Generalnej. Po roku 1945 radca Prokuratury Generalnej. Następnie od 1951 r. starszy rzecznik prawny Urzędu Zastępstwa Prawnego. Po likwidacji organów zastępstwa prawnego w roku 1954 arbiter Głównej Komisji Arbitrażowej.

Referendarz – Jerzy Rundstein (1904-1951)^{41,42}

Po roku 1945 oficer śledczy Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Białymstoku, po czym radca prawny Biura Prawnego Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego.

Referendarz – Władysław Witkowski (1902-1999)

Pochowany w Warszawie, Cmentarz w Marysinie Wawerskim. Po roku 1945 praktykował jako adwokat w Siedlcach.

Referendarz – Maria Lutostańska (1904-1997)⁴³

Pochowana w Warszawie, Cmentarz Stare Powązki. Ukończyła Uniwersytet Warszawski. W Prokuratury Generalnej od roku 1929. Referendarz Prokuratury Generalnej z 1932 r. Żołnierz Związku Walki Zbrojnej – Armii Krajowej, w składzie Biura Informacji i Propagandy Komendy Głównej AK. Uczestniczka Powstania Warszawskiego w ramach Zgrupowaniu „Radosław”. Dama Krzyża Srebrnego Orderu Virtutti Militari. Po roku 1945 radca Prokuratury Generalnej, po roku 1951 arbiter Głównej Komisji Arbitrażowej. Siostrzenica profesora Karola Lutostańskiego.

Referendarz – dr Mirosław Orłowski (1907-1993)⁴⁴

Pochowany w Warszawie, Cmentarz Stare Powązki. Ukończył Uniwersytet Warszawski. Stopień doktora uzyskał w roku 1931. Z Prokuratorią związany od 1931 r. Na referendarza Prokuratury mianowany w 1934 r. W latach II Wojny Światowej brał udział w tajnym nauczaniu na poziomie akademickim. W roku 1945 pracownik naukowy Uniwersytetu Łódzkiego. Od roku 1946 wykładał w Warszawie, początkowo na Uniwersytecie Warszawskim, następnie w Akademii Nauk Poli-

⁴⁰ Informacja uzyskana od siostrzenicy Marii Lutostańskiej-Penno, Pani profesor Marii Widerzal-Bazył 27.01.2022 r.

⁴¹ Instytut Pamięci Narodowej, <https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/651330>, stan na dzień 06.11.2021 r.

⁴² A. Redzik, „Poczet Jurystów i Ekonomistów”: Szymon Rundstein – patron „Głosu Prawa” 2020, „Głos Prawa” 2020, t. 3, nr 1 (5), poz. 16.

⁴³ Fundacja Generał Elżbiety Zawackiej Toruń, <https://kpbk.umk.pl/dlibra/publication/200992/edition/202659/content>, stan na dzień 06.11.2021 r.

⁴⁴ E. Chrabonszczewska, A. Waszkiewicz, *Mirosław Orłowski: dziekan w latach 1949-1952*, [w:] *Z dziejów Wydziału Handlu Zagranicznego i Kolegium Gospodarki Światowej Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie: Siedemdziesięciolecie 1949-2019*, M. Szostak (red.), Warszawa: Oficyna Wydawnicza SGH 2019, s. 361-370

tycznych (dziekan Wydziału Handlu Zagranicznego), Szkole Głównej Służby Zagranicznej (rektor) i Szkoły Głównej Planowania i Statystyki (kierownik Katedry Finansów Handlu Zagranicznego).

Referendarz – Władysław Kański (1906-1983)⁴⁵

Zmarł w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej. Z Prokuratorią związany od roku 1933. Referendarzem Prokuratorii Generalnej mianowany w 1936 r. W trakcie II Wojny Światowej w służbie zagranicznej Rządu RP na Uchodźstwie (Bukareszt, Jerozolima, Brazzaville) oraz Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Po roku 1945 na emigracji, sprawował funkcje społeczne, między innymi Prezesa Polskiej Macierzy Szkolnej w Londynie.

Referendarz – dr Stanisław Ehrlich (1907-1997)⁴⁶

Pochowany w Warszawie, Cmentarz Wojskowy na Powązkach. Stopień doktora uzyskał w roku 1930 na Uniwersytecie Jagiellońskim. W Prokuratorii od 1931 r. W trakcie wojny ewakuował się początkowo do Lwowa, gdzie w latach 1939-1941 podjął wykłady na Uniwersytecie im. Iwana Franki. Następnie po 22 czerwca 1941 t. ewakuowany w głąb Związku Radzieckiego. Od roku 1943 oficer polityczny Ludowego Wojska Polskiego w stopniu majora, był zastępcą dowódcy brygady do spraw politycznych. Po roku 1945 pracownik naukowy Uniwersytetu Łódzkiego, a od roku 1948 Uniwersytetu Warszawskiego. Profesor zwyczajny od roku 1958. Założyciel i redaktor naczelny „Państwa i Prawa” (1946-1966).

Referendarz – Witold Chwalewik (1900-1985)^{47,48}

Pochowany w Warszawie, Cmentarz Stare Powązki. Ukończył Uniwersytet Warszawski. Z Prokuratorią związany od roku 1931. Referendarzem Prokuratorii mianowany w 1934 r. Redaktor „Rocznika Literackiego” (1933-1938). W roku 1938 kandydat na posła. W trakcie II Wojny Światowej więziony na Pawiaku i Oberhausen (Nadrenia). Po roku 1944 tłumacz Resortu Spraw Zagranicznych i naczelnik Wydziału Prawnego Ministerstwa Żeglugi i Handlu Zagranicznego. Następnie lektor języka angielskiego i wykładowca Szkoły Głównej Handlowej, Uniwersytetu Warszawskiego i Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Tłumacz szekspirowski.

Referendarz – Witold Lemenais (1900-1979)

Pochowany w Warszawie, Cmentarz Komunalny Północny. W trakcie wojny więziony obozu koncentracyjnego Sachsenhau-

⁴⁵ W. Grabowski, *Kurierzy cywilni („kociaki”) na spadochronach. Zarys problematyki* [w:] „Zeszyty Historyczne ; Si vis pacem, para bellum : bezpieczeństwo i polityka Polski” Częstochowa 2013, T. 12, s. 176

⁴⁶ Stanisław Ehrlich [w:] *Kto jest kim w Polsce 1984*, Warszawa, Wydawnictwo Interpress 1984, s. 194

⁴⁷ Abe, *Witold Chwalewik (1900-1985)* [w:] „Literatura na świecie”, Warszawa 1987, nr 3 (186), s. 370-372

⁴⁸ S. Kalemka (red.), *Pracownicy nauki i dydaktyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 1945-1994 : materiały do biografii*, Toruń: Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika 1995, s. 137

sen-Oranienburg. Po roku 1945 członek Głównej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich.

Referendarz – Zofia Wasilkowska (1910-1996)^{49,50}

Pochowana w Warszawie, Cmentarz Stare Powązki. Z Prokuratorią związana od roku 1933. W roku 1936 mianowana referendarzem Prokuratury Generalnej. Po roku 1945 naczelnik wydziału i pełniąca obowiązki dyrektora departamentu Ministerstwa Sprawiedliwości. Od roku 1949 sędzia Sądu Najwyższego (z wyłączeniem lat 1954-1958 kiedy piastował funkcję Sekretarza Centralnej Rady Związków Zawodowych i stanowisko posłanki na Sejm). W latach 1956-1957 Minister Sprawiedliwości. Od roku 1959 ponownie w Sądzie Najwyższym. Działaczka Ligi Kobiet Polskich.

Referendarz – Edmund Sierkin (1906-1989)⁵¹

Pochowany w Warszawie, Cmentarz Wolski. Po roku 1945 Radca Prokuratury Generalnej, W roku 1951 naczelnik wydziału Urzędu Głównego PGRP. W latach 1951-1954 starszy rzecznik prawny Urzędu Zastępstwa Prawnego. Od roku 1954 praktykował jako adwokat w Warszawie.

Referendarz – Zdzisław Dziekoński (1906-1992)

Zmarł w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej. W trakcie wojny czynny w działalności konspiracyjnej, między innymi instruktor Harcerskiej Szkoły Podchorążych Rezerwy „Agrykola”. Uczestnik Powstania Warszawskiego, po jego zakończeniu więzień obozu koncentracyjnego Bergen-Belsen, następnie jeniec obozu oficerskiego II D Gross-Born. Po roku 1945 na emigracji w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, następnie od roku 1951 w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej, gdzie pracował w organizacjach polonijnych.

Referendarz – Tadeusz Zastawniak (1907-1956)⁵²

Pochowany w Gdowie na miejscowym cmentarzu parafialnym. Ukończył Uniwersytet Jagielloński. Z Prokuratorią związany od roku 1933. W roku 1937 mianowany referendarzem Prokuratury Generalnej. Od roku 1940 do 1945 prowadził praktykę adwokacką w Dobczycach, następnie do śmierci w Krakowie. W tymże okresie niósł pomoc materialną prezesowi Stanisławowi Bukowieckiemu. Działacz sportowy Klubu Sportowego Cracovia, honorowy sekretarz Polskiego Związku Piłki Nożnej.

Referendarz – Władysław Domino (1910-1996)⁵³

Pochowany w Warszawie, Cmentarz Bródnowski. Z Prokuratorią związany od roku 1934. W roku 1937 mianowany referendarzem

⁴⁹ A. Bereza, *Sąd Najwyższy 1917-2017...*, s. 278

⁵⁰ Teczka osobowa SN Warszawa, Nr 694

⁵¹ Teczka osobowa ORA Warszawa, 1761

⁵² Teczka osobowa ORA Kraków

⁵³ Teczka osobowa ORA Warszawa, 2751

Prokuraturii Generalnej. Po roku 1945 ponownie referendarz Urzędu Głównego PGRP. W roku 1946 wpisany na listę adwokacką, pracował następnie w Centralnym Komitecie Wykonawczym Polskiej Partii Socjalistycznej, następnie jako adwokat-radca prawny. Wpisany na listę Ilji Rubinowa⁵⁴.

Referendarz – Bohdan Sałaciński vel Andrzej Pomian (1911-2008)

Zmarł w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej. W trakcie wojny czynny w działalności konspiracyjnej w ramach Komendy Głównej Armii Krajowej. W latach 1944-1955 na emigracji w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej. W roku 1945 współzałożyciel ugrupowania Polski Ruch Wolnościowy Niepodległość i Demokracja. Od roku 1955 w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej, gdzie od kolejnego roku pracował jako korespondent Radia Wolna Europa. Jest autorem i współautorem licznych prac historycznych.

Referendarz – Andrzej Prosiński (1906-1940)⁵⁵

Pochowany w Charkowie, Cmentarz Ofiar Totalitaryzmu. Zamordowany przez okupanta radzieckiego.

Referendarz – Stanisław Wąsik (1908-2004)

Zmarł w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej. W Prokuraturii od roku 1935. Na referendarza Prokuraturii Generalnej mianowany w 1938 r. W trakcie wojny w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie (2 Dywizja Strzelców Pieszych – dowódca plutonu łączności 6 Kresowego Pułku Strzelców Pieszych). Po roku 1945 w ruchu kombatanckim i Polskiej Partii Socjalistycznej na emigracji.

Aplikant – Stanisław Byczewski (1909-1988)

Pochowany w Poznaniu, Cmentarz komunalny Junikowo. Po roku 1945 radca prawny Wojewódzkiego Oddziału Narodowego Banku Polskiego. Zięć profesora Bohdana Winiarskiego, ojciec wiceministra spraw zagranicznych i ambasadora RP Iwa Byczewskiego.

Aplikant – Stanisław Wartheim (1914-1943)⁵⁶

Pochowany w Warszawie, Cmentarz Ewangelicko-Reformowany. Brat adwokata Bronisława Wartheima. Zamordowany przez okupanta niemieckiego w Warszawie.

⁵⁴ M. Zaborski, *Fałszywy autorytet adwokatury polskiej...*

⁵⁵ Muzeum Wojska Polskiego, <http://ksiegicmentarne.muzeumkatynskie.pl/wpis/6978>, stan na dzień 06.11.2021 r.

⁵⁶ Palestra, 1982, nr. 6-7(294-295), s.59-72, [https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Palestra/Palestra-r1982-t26-n6_7\(294_295\)/Palestra-r1982-t26-n6_7\(294_295\)-s59-72/Palestra-r1982-t26-n6_7\(294_295\)-s59-72.pdf](https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Palestra/Palestra-r1982-t26-n6_7(294_295)/Palestra-r1982-t26-n6_7(294_295)-s59-72/Palestra-r1982-t26-n6_7(294_295)-s59-72.pdf), stan na dzień 06.11.2021 r.

Aplikant – Ryszard Matuszewski (1914-2010)^{57,58}

Pochowany w Warszawie, Cmentarz Stare Powązki. Ukończył Uniwersytet Warszawski. Z Prokuratorią związany od roku 1937. W trakcie wojny czynny w działalności konspiracyjnej związanej z Polską Partią Socjalistyczną - Wolność, Równość, Niepodległość. Brał udział w pracach Rady Pomocy Żydom. Po roku 1945 literat, tłumacz. Członek Związku Literatów Polskich, Stowarzyszenia Pisarzy Polskich oraz Polskiego PEN Clubu. Sprawiedliwy Wśród Narodów Świata⁵⁹.

Aplikant – Bronisław Minc (1913-2004)⁶⁰

Pochowany w Warszawie, Cmentarz Wojskowy na Powązkach. Ukończył Uniwersytet Jagielloński. Aplikant Prokuratury Generalnej od 1938 r. Od roku 1939 do 1945 w Związku Radzieckim. Działacz Związku Patriotów Polskich. W latach 1946-1952 dyrektor departamentu w Centralnym Urzędzie Planowania, następnie Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego. Od roku 1948 pracownik naukowy, związany ze Szkołą Główną Handlową, następnie Szkołą Główną Planowania i Statystyki. Stopień doktora uzyskał w roku 1950. W roku 1955 profesor nadzwyczajny, od 1962 profesor zwyczajny. Młodszy brat Hilarego Minca (1905-1974).

Aplikant – Henryk Rasz (1914-1991)⁶¹

Pochowany w Montrealu. W trakcie wojny czynny konspiracyjnie w ramach wymiaru sprawiedliwości Armii Krajowej. Uczestnik Powstania Warszawskiego, po jego zakończeniu jeniec obozu oficerskiego VII A Murnau. Po roku 1945 na emigracji w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, po przejściu na emeryturę osiedlił się w Kanadzie.

Aplikant – Tadeusz Hanik (1914-1979)⁶²

Pochowany w Warszawie, Cmentarz Stare Powązki. Ukończył Uniwersytet Warszawski. W Prokuratury Generalnej RP od roku 1938. Od roku 1946 praktykował jako adwokat-radca prawny w Warszawie. Sprawiedliwy Wśród Narodów Świata.⁶³

⁵⁷ Instytut Książki, <https://instytutksiazki.pl/aktualnosci,2,zmarl-ryszard-matuszewski,2738.html>, stan na dzień 02.04.2022 r.

⁵⁸ Stowarzyszenia Pisarzy Polskich, <http://sppwarszawa.pl/czlonkowie/ryszard-matuszewski/>, stan na dzień 02.04.2022 r.

⁵⁹ Muzeum Historii Żydów Polskich Polin, <https://sprawiedliwi.org.pl/node/7118>, stan na dzień 06.11.2021 r.

⁶⁰ Bronisław Minc [w:]: *Kto jest kim w Polsce 1984*, Warszawa, Wydawnictwo Interpress 1984, s. 626

⁶¹ Fundacja Generał Elżbiety Zawackiej Toruń, <https://kpbc.umk.pl/dlibra/publication/159952/edition/162336/content>, stan na dzień 06.11.2021 r.

⁶² Teczka osobowa ORA Warszawa, 410

⁶³ Muzeum Historii Żydów Polskich Polin, <https://sprawiedliwi.org.pl/pl/content/haniki-tadeusz>, stan na dzień 06.11.2021 r.

IV. Oddział Prokuraturii Generalnej RP w Poznaniu:

Prezes Oddziału PGRP - Franciszek Durański (1879-1964)^{64,65}

Pochowany w Poznaniu, Cmentarz komunalny Junikowo. Ukończył Uniwersytet we Lwowie. Sędzia powiatowy w Kielcach, sędzia Sądu Okręgowego w Łodzi i Zamościu (wiceprezes). W roku 1924 mianowany radcą w Ministerstwie Sprawiedliwości, następnie sędzią Sądu Apelacyjnego w Poznaniu. W roku 1928 mianowany prezesem Oddziału PGRP w Poznaniu. Po roku 1945 kierownik Oddziału PGRP w Poznaniu.

Naczelnik wydziału - Leon Leitgeber (1882-1969)

Pochowany w Poznaniu, Cmentarz komunalny Junikowo. Po roku 1945 naczelnik wydziału Oddziału PGRP w Poznaniu

Naczelnik wydziału - dr Jan Paruszewski (1889-1958)

Pochowany w Poznaniu, Cmentarz komunalny Junikowo. Po roku 1945 zastępca kierownika Oddziału PGRP w Poznaniu.

Radca - dr Stanisław Morawiecki (1898-1966)

Pochowany w Puszczykowie na miejscowym cmentarzu parafialnym. Po roku 1945 naczelnik wydziału Oddziału PGRP w Poznaniu.

Radca - Grzegorz Kanafocki (1899-1980)^{66,67}

Pochowany w Sopocie na miejscowym cmentarzu komunalnym. Po roku 1945 naczelnik wydziału Oddziału PGRP w Gdańsku. Od roku 1948 praktykował jako adwokat w Malborku. Fotograf, związany z Gdańskim Towarzystwem Fotograficznym.

Radca - dr Bolesław Rutyński (1899-1940)^{68,69}

Zamordowany przez okupanta radzieckiego, pochowany w Kątniu, Polski Cmentarz Wojenny. Ukończył Uniwersytet we Lwowie. Referent P.K.O. w Poznaniu. W roku 1927 mianowany podprokuratorem Sądu Okręgowego w Gnieźnie. Z Prokuratorią związany od roku 1929, w którym to mianowany został radcą Prokuraturii Generalnej. Brał udział w kampanii wrześniowej w ramach Oddziału Zapasowego 14 Wielkopolskiej Dywizji Piechoty.

⁶⁴ Archiwum Akt Nowych, 2/3/0/8.6/83

⁶⁵ A. Bereza, *Ścieżki kariery prawniczej sędziów okręgowych w Zamościu w niepodległym Państwie Polskim (do 31 grudnia 1928 r.)*, [w:] „Z Dziejów Prawa”, Katowice 2019, T. 12 (20), s. 475-493

⁶⁶ Teczka osobowa ORA Gdańsk, K.W. 3/48

⁶⁷ Dziennik Bałtycki, RXXXVI, 1980, nr. 113, s.5, <http://www.bibliotekacyfrowa.eu/Content/46115/40366.pdf>, stan na dzień 07.11.2021 r.

⁶⁸ Muzeum Wojska Polskiego, <http://ksiegicmentarne.muzeumkatynskie.pl/wpis/3205>, stan na dzień 07.11.2021 r.

⁶⁹ Dziennik Urzędowy Ministerstwa Sprawiedliwości, Nr 15, 1927 r., s. 306, <http://pbc.biaman.pl/Content/23634/Dziennik%20Urzadowy%20Nr%2015%20%201927r.pdf>, stan na dzień 09.04.2022 r.

Radca - Tadeusz Kassern (1904-1957)^{70,71}

Zmarł w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej. Ukończył Uniwersytet w Poznaniu. W Prokuraturii Generalnej od roku 1926. W 1929 r. mianowany referendarzem, następnie w radcą Prokuraturii Generalnej w 1935 r. W trakcie II Wojny Światowej, w związku z żydowskim pochodzeniem ukrywał się w Krakowie, Warszawie i Zakopanem. W roku 1945 Sekretarz Oddziału PGRP w Poznaniu. Po roku 1945 w służbie zagranicznej – attaché kulturalny, radca i konsul w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku. Od roku 1948 na emigracji. Kompozytor i pedagog muzyczny.

Referendarz - Jan Gibas (1901-1942)⁷²

Ukończył Uniwersytet w Poznaniu. W trakcie nauki w gimnazjum ochotnik w wojnie polsko-bolszewickiej. Z Prokuratorią związany od roku 1929. W roku 1932 mianowany referendarzem Prokuraturii Generalnej. W trakcie wojny czynny w działalności konspiracyjnej. Aresztowany i więziony w Forcie VII w Poznaniu. Zamordowany przez okupanta niemieckiego.

Referendarz - Leonard Olejnik (1905-1982)⁷³

Pochowany w Opolu, Cmentarz komunalny w Półwsi Opole. Ukończył Uniwersytet w Poznaniu. Z Prokuratorią związany od roku 1932. W roku 1935 mianowany referendarzem Prokuraturii Generalnej. Po roku 1945 urzędnik samorządowy. Od roku 1952 praktykował jako adwokat w Opolu. Działacz sportowy, fotograf.

Referendarz - Jadwiga Goławska (1906-1981)

Pochowana w Warszawie, Cmentarz Komunalny Północny. Po roku 1945 arbiter Głównej Komisji Arbitrażowej i członek Biura Orzecznictwa Sądu Najwyższego. Matka profesor Krystyny Kersten.

Referendarz - Władysław Sobieszczański (1909-2011)⁷⁴

Pochowany w Warszawie, Cmentarz Stare Powązki. Po roku 1945 radca-kierownik Zespołu Delegacyjnego PGRP w Bydgoszczy, następnie w roku 1951 naczelnik Wydziału Prawnego Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Bydgoszczy. Od roku 1954 praktykował jako adwokat-radca prawny w Bydgoszczy.

Referendarz - Napoleon Cwojdzinski (1908-?)

Po roku 1945 radca Zespołu Delegacyjnego PGRP we Wrocławiu. W roku 1951 Zastępcą naczelnika Wydziału Prawnego Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu. Od roku 1954 prak-

⁷⁰ Instytut Adama Mickiewicza, <https://culture.pl/pl/tworca/tadeusz-zygfryd-kassern>. Stan na dzień 07.11.2021 r.

⁷¹ V. Kostka, *Tadeusz Kassern*, [w:] *Kompozytorzy polscy 1918-2000. Tom II Biogramy*, Gdańsk; Warszawa: Wydawnictwo Akademii Muzycznej im. S. Moniuszki, 2005

⁷² Jan Gibas [w:] *Encyklopedia Konspiracji Wielkopolskiej 1939-1945*, Poznań, Instytut Zachodni 1998, s. 174-175

⁷³ Teczka osobowa ORA Opole, Nr 44

⁷⁴ Teczka osobowa ORA Bydgoszcz, 2/586

tykował jako adwokat we Wrocławiu. Ojciec profesora Stanisława Cwojdzńskiego.

Referendarz - Lech Neyman (1908-1948)⁷⁵

Grób symboliczny w Warszawie, Cmentarz Wojskowy na Powązkach-Kwaterna na „Na Łączce”. Ukończył Uniwersytet w Poznaniu. Z Prokuratorią związany od roku 1933. W roku 1936 mianowany referendarzem Prokuratury Generalnej. W trakcie wojny czynny w działalności konspiracyjnej związanej z Narodowymi Siłami Zbrojnymi. Po roku 1945 w podziemiu niepodległościowym. W roku 1947 aresztowany i skazany na karę śmierci.

Egzaminowany aplikant - Stefan Jakubowski (1911-1988)⁷⁶

Pochowany w Poznaniu, Cmentarz komunalny Junikowo. Po roku 1945 pracował w Oddziale PGRP w Poznaniu. Następnie w latach 50-tych praktykował jako adwokat w Szamotułach, po czym od roku 1966 jako adwokat-radca prawny Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń w Poznaniu.

Egzaminowany aplikant - Ignacy Nowak (1911-1985)⁷⁷

Pochowany w Gdańsku, Cmentarz Centralny-Srebrzysko. W roku 1944 wraz z Jerzym Polaminem czynny w reaktywacji PGRP, sprawując funkcję pierwszego powojennego Naczelnego Sekretarza PGRP. Od roku 1945 Sekretarz Oddziału PGRP w Gdańsku, następnie naczelnik wydziału tamże. W roku 1951 kierownik zespołu w Wydziale Prawnym Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Gdańsku. Od roku 1954 praktykował jako adwokat-radca prawny w Gdańsku.

V. Oddział Prokuratury Generalnej RP w Krakowie:

Prezes Oddziału PGRP - dr Eugeniusz Dziurzyński (1884-1962)

Pochowany w Krakowie, Cmentarz Rakowicki. Po roku 1945 kierownik Oddziału PGRP w Krakowie.

Naczelnik wydziału - dr Alfred Kraus (1878-1948)⁷⁸

Pochowany w Krakowie, Cmentarz Rakowicki. Po roku 1945 zastępca kierownik Oddziału PGRP w Krakowie.

Naczelnik wydziału - dr Feliks Płazek (1882-1950)⁷⁹

⁷⁵ R. Sierchuła, *Historia człowieka myślącego Lech Karol Neyman (1908-1948) Biografia polityczna*, Łomianki: LTW 2013, s. 29-38

⁷⁶ Teczka osobowa ORA Poznań

⁷⁷ Teczka osobowa ORA Gdańsk, Nr 413/1951

⁷⁸ Biblioteka Jagiellońska, 224649 III Kow-Krz 60, <https://polona.pl/item/dr-alfred-kraus-dlugoletni-wiceprezes-oddzialu-prokuratury-generalnej-w-krakowie,MTI3OTQ4NDE2/0/#info:metadata>, stan na dzień 08.11.2021 r.

⁷⁹ Biblioteka Jagiellońska, 224649 III Pig-Pon 62, <https://polona.pl/item/dr-feliks-plazek-wiceprezes-oddz-prokuratury-generalnej-r-p-w-krakowie-literat,MTMyMDg4NjYx/0/#info:metadata>, stan na dzień 08.11.2021 r.

Pochowany w Krakowie, Cmentarz Na Salwatorze. Po roku 1945 naczelnik wydziału Oddziału PGRP w Krakowie. Po wojnie w Prokuraturze Generalnej pracował jego syn, Stefan Płazek. Dziadek dr hab. Stefana Płazka (juniora)⁸⁰.

Naczelnik wydziału - dr Tomasz Sołtysik (1880-?)

Po roku 1945 naczelnik wydziału Oddziału PGRP w Krakowie.

Radca – Jan Walery Jaworski (1888-1956)

Pochowany w Krakowie, Cmentarz Rakowicki. Po roku 1945 radca Oddziału PGRP w Krakowie, następnie praktykował jako adwokat w Krakowie.

Radca - dr Marian Mach (1891-1985)⁸¹

Pochowany w Krakowie, Cmentarz Rakowicki. W trakcie wojny sędzia Sądu Okręgowego w Krakowie. Po roku 1945 radca Oddziału PGRP w Krakowie. W 1951 r. Starszy rzecznik prawny Wydziału Prawnego Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie. Od 1953 praktykował jako adwokat w Krakowie.

Referendarz - dr Karol Alexandrowicz (1902-1975)⁸²

Zmarł w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej. W trakcie wojny w służbie zagranicznej Rządu RP na Uchodźctwie. Od roku 1943 Prezes Banku Gospodarstwa Krajowego. W latach 1945-1946 w służbie zagranicznej Rządu RP. Od roku 1946 na emigracji, w roku 1950 uzyskał obywatelstwo brytyjskie. Profesor Wydziału Prawa Uniwersytetu w Madrasie. Doradca premiera Jawaharlala Nehru.

Referendarz - dr Henryk Ritterman (1906-?)

Zmarł w Izraelu. Najprawdopodobniej w 1940 roku wyjechał do Palestyny, gdzie służył w armii brytyjskiej jako prawnik - Heim Ritterman-Abir. Autor wspomnień „*Nie od razu Kraków zapomniano*”.

Referendarz - Witold Dziurzyński (1908-po 1966)⁸³

Po roku 1945 radca Oddziału PGRP w Krakowie. Od 1951 Rzecznik prawny, Starszy rzecznik prawny, radca do spraw zastępstwa sądowego Wydziału Prawnego Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie. Następnie od roku 1958 praktykował jako adwokat w Krakowie.

Referendarz - Tadeusz Mięśowicz (1907-1969)⁸⁴

Pochowany w Krakowie, Cmentarz Rakowicki. Od roku 1940 praktykował jako adwokat w Krakowie. Po 1945 pracownik naukowy

⁸⁰ S. Płazek jr, *Reaktywacja Prokuratury Generalnej w latach 1980-2005*, [w:] *Wkład krakowskiego i ogólnopolskiego środowiska prawniczego w budowę podstaw ustrojowych III Rzeczypospolitej (1980-1994) : projekty i inicjatywy ustawodawcze, ludzie, dokonania i oceny*, Kraków : Księgarnia Akademicka, 2018, s. 179-182, https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/248121/plazek_reaktywacja_prokuratury_generalnej_w_latach_1980_2005_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y, dostęp 24.04.2022 r.

⁸¹ Teczka osobowa ORA Kraków

⁸² Informacja Zespołu Informacji i PR Banku Gospodarstwa Krajowego z dnia 07.07.2021 r.

⁸³ Teczka osobowa ORA Kraków, 722

⁸⁴ Teczka osobowa ORA Kraków

Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Syn profesora Erwi-
na Mięśowicza.

Referendarz - dr Stefan Kosiński (1909-1991)⁸⁵

Pochowany w Krakowie, Cmentarz Rakowicki. Od roku 1942
praktykował jako adwokat w Krakowie. W latach 1958-1964 Dziekan
Okręgowej Rady Adwokackiej.

Aplikant - dr Adam Szpunar (1913-2002)^{86,87}

Pochowany w Łodzi, Cmentarz komunalny Doły. Stopień doktora
uzyskał w roku 1935. Z Prokuratorią związany w latach 1935-1939.
Po roku 1945 pracownik naukowy Uniwersytetu Jagiellońskiego
i Łódzkiego. W roku 1945 habilitował się na Uniwersytecie
Jagiellońskim. Od roku 1949 profesor nadzwyczajny i kierownik Ka-
tedry Prawa Cywilnego Uniwersytetu Łódzkiego do czasu przejścia
na emeryturę w 1983 r. Profesor zwyczajny od roku 1958. W latach
1956-1962 Rektor Uniwersytetu Łódzkiego. Członek rzeczywisty
Polskiej Akademii Umiejętności. Od roku 1986 do 1992 członek Ko-
misji do spraw Reformy Prawa Cywilnego. Jego bibliografia obejmu-
je łącznie ponad 650 pozycji, w tym wydanych w językach obcych.

Aplikant - dr Władysław Siedlecki (1911-1998)^{88,89}

Pochowany w Krakowie, Cmentarz Rakowicki. Specjalista w za-
kresie prawa procesowego cywilnego. Stopień doktora uzyskał
w roku 1935. Z Prokuratorią związany w latach 1935-1938, będą
jednocześnie asystentem na Uniwersytecie Jagiellońskim. Po roku
1945 pracownik naukowy Wydziałów Prawa Uniwersytetu Poznań-
skiego, Toruńskiego i od 1961 Jagiellońskiego. W roku 1948 habili-
tował się Uniwersytecie Jagiellońskim. Profesor zwyczajny od roku
1957. W latach 1963-1965 dziekan Wydziału Prawa. Od roku 1971
do przejścia na emeryturę w roku 1981 dyrektor Instytutu Prawa
Cywilnego i kierownik Zakładu Postępowania Cywilnego. W latach
1973-1987 członek rady legislacyjnej przy prezesie Rady Ministrów.
Współreferent projektu kodeksu postępowania cywilnego z 1964 r.
Autor wspomnień „*Spojrzenie wstecz*”.

⁸⁵ Teczka osobowa ORA Kraków

⁸⁶ B. Lewaszkiewicz-Petrykowska, *Adam Szpunar (1913-2002)*, [w:] *70 Lat Wydziału Prawa i Ad-
ministracji Uniwersytetu Łódzkiego*, A. Liszewska i A. Pikulska-Radomska (red.), Łódź: Wydawnic-
two Uniwersytetu Łódzkiego 2015, s. 177-181

⁸⁷ Teczka osobowa UŁ Łódź

⁸⁸ A. Oklejak, *Władysław Siedlecki (1911-1998)* [w:] *Złota księga Wydziału Prawa i Administracji,
Kraków : Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego 2000*, s. 423-426, [https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/
bitstream/handle/item/148152/oklejak_wladyslaw_siedlecki_1911-1998_2000.pdf.pdf?sequence=1&
isAllowed=y](https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/148152/oklejak_wladyslaw_siedlecki_1911-1998_2000.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y), stan na dzień 08.11.2021

⁸⁹ Komitet ds. Opieki nad Grobami Profesorów UJ, [https://in-memoriam.uj.edu.pl/lista-pa-
mieci?p_p_id=56_INSTANCE_iqXS3K1q9Mfb&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mo-
de=view&p_p_col_id=column-3&p_p_col_pos=2&p_p_col_count=3&osoba=140346861](https://in-memoriam.uj.edu.pl/lista-pamieci?p_p_id=56_INSTANCE_iqXS3K1q9Mfb&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-3&p_p_col_pos=2&p_p_col_count=3&osoba=140346861), stan na dzień
02.04.2022 r.

Aplikant - Stanisław Śreniowski (1912-1957)^{90,91}

Pochowany w Łodzi, Cmentarz św. Rocha na Radogoszczu. Z Prokuratorią związany od roku 1937. W trakcie wojny ewakuował się do Lwowa, gdzie podjął wykłady na Uniwersytecie im. Iwana Franki. Po roku 1945 pracownik naukowy Uniwersytetu Łódzkiego. Profesor nadzwyczajny od roku 1949.

Aplikant - Andrzej Kłodziński (1914-1973)⁹²

Pochowany w Krakowie, Cmentarz Na Salwatorze. W trakcie wojny brał udział w tajnym nauczaniu na poziomie akademickim. Po roku 1945 w arbitrażu gospodarczym, Wiceprezes Okręgowej Komisji Arbitrażowej w Krakowie.

VI. Oddział Prokuratury Generalnej RP w Katowicach:

Prezes Oddziału PGRP - dr Witold Sahanek (1887-1940(1941))^{93,94}

Ukończył Uniwersytet we Lwowie. W administracji państwowej pracował jako urzędnik Starostwa w Nowym Targu. Od roku 1920 do 1923 pełnił służbę w Ministerstwie byłej Dzielnicy Pruskiej. W Prokuratury Generalnej RP od roku 1923, w jej Oddziale w Poznaniu. Od 1925 r. pełnił funkcję delegata Prokuratury Generalnej RP w Katowicach, zaś po przekształceniu go w roku 1930 w Oddział został jego prezesem. W roku 1939 ewakuowany na tereny wschodnich województw Rzeczypospolitej. W roku 1940 wraz z żoną i dziećmi deportowany w głąb Związku Radzieckiego, gdzie zmarł.

Naczelnik wydziału - dr Lucjan Górnisiewicz (1884-1967)⁹⁵

Pochowany w Katowicach, Cmentarz przy ulicy Sienkiewicza 47. Po roku 1945 kierownik Oddziału PGRP w Katowicach. Następnie naczelnik Wydziału Prawnego Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Katowicach. Działacz Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego.

Radca - dr Władysław Piątkowski

Pochowany w Krakowie, Cmentarz Rakowicki. Po roku 1945 prezes Oddziału PGRP w Gdańsku.

Radca - Bronisław Obrzut (1888-1964)⁹⁶

⁹⁰ Z. Romek, *Zapomniani historycy - Stanisław Śreniowski (1912-1957)*, [w:] „Klio polska. Studia i materiały z dziejów historiografii w XIX-XX wieku”, Warszawa 2012, t. 6, s. 75-99

⁹¹ Teczka osobowa UŁ Łódź, DSP-120

⁹² Palestra, 1964, nr. 6(78), s. 9, [https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Palestra/Palestra-r1964-t-8-n6\(78\)/Palestra-r1964-t8-n6\(78\)-s6-12/Palestra-r1964-t8-n6\(78\)-s6-12.pdf](https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Palestra/Palestra-r1964-t-8-n6(78)/Palestra-r1964-t8-n6(78)-s6-12/Palestra-r1964-t8-n6(78)-s6-12.pdf), stan na dzień 08.11.2021 r.

⁹³ Biblioteka Narodowa, II 1.266.803 A, <https://polona.pl/item/czy-wiesz-kto-to-jest,NDQzN-TA1Mw/3/#info:metadata>, s. 648, stan na dzień 23.11.2022 r.

⁹⁴ Informacja Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie

⁹⁵ Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze, http://gosciniac.pttk.pl/14_2004/index.php?co=058, stan na dzień 09.11.2021 r.

⁹⁶ Teczka osobowa ORA Katowice

Pochowany w Katowicach, Cmentarz Wełnowiec. Po roku 1945 naczelnik wydziału Oddziału PGRP w Katowicach. Od roku 1951 pracownik Wydziału Prawnego Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Katowicach. Następnie od roku 1956 praktykował jako adwokat-radca prawny w Katowicach.

Referendarz - Wincenty Hein (1909-1993)^{97,98}

Pochowany w Bochni, Cmentarz przy ulicy Orackiej 32. Ukończył Uniwersytet Jagielloński. Z Prokuratorią związany od roku 1932. Na referendarza Prokuraturii Generalnej mianowany w 1935 r. W trakcie wojny żołnierz Służby Zwycięstwa Polski-Związku Walki Zbrojnej -Armii Krajowej. Więzień obozów koncentracyjnych Auschwitz, Buchenwald, Mittelbau-Dora. W latach 1946-1947 członek Polskiej Misji Wojskowej do Badania Niemieckich Zbrodni Wojennych. Od roku 1946 do 1993 członek Głównej Komisji Badania Zbrodni Niemieckich w Polsce. Począwszy od roku 1947 praktykował jako adwokat-radca prawny w Krakowie. Współautor monografii „Montelupich”.

Referendarz - dr Helena Bogaczewska (1904-1993)^{99,100}

Pochowana w Wiśle, Cmentarz przy ulicy Lipowej 13. W latach 1946-1948 w służbie zagranicznej Rządu RP. Od roku 1948 arbiter Okręgowej Komisji Arbitrażowej w Katowicach.

Referendarz - Zbigniew Arzt (?-1942)¹⁰¹

Zamordowany przez okupanta niemieckiego w obozie koncentracyjnym Auschwitz.

Aplikant - Stanisław Weiss (1910-1939)

Poległ w trakcie kampanii wrześniowej.

Aplikant - Zofia Urban (1912-1986)¹⁰²

Pochowana w Krakowie, Cmentarz Rakowicki. W latach 1944-1949 praktykowała jako adwokat w Krakowie. Następnie do 1951 radca Oddziału PGRP w Katowicach. Od roku 1951 praktykowała jako adwokat-radca prawny w Katowicach.

Aplikant - Aleksander Czacki (1914-1999)¹⁰³

Pochowany w Katowicach, Cmentarz Wełnowiec. Po 1945 referendarz, radca, Sekretarz Oddziału PGRP w Katowicach. W roku

⁹⁷ Teczka osobowa ORA Kraków

⁹⁸ R. Dyrz, R. Kotarba, *Spuścizna Wincentego Heina*, [w:] *Przegląd Archiwalny Instytutu Pamięci Narodowej* 3, Warszawa 2010, s. 117-146, https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Przegląd_Archiwalny_Institutu_Pamieci_Narodowej/Przegląd_Archiwalny_Institutu_Pamieci_Narodowej-r2010-t3/Przegląd_Archiwalny_Institutu_Pamieci_Narodowej-r2010-t3-s117-146/Przegląd_Archiwalny_Institutu_Pamieci_Narodowej-r2010-t3-s117-146.pdf, stan na dzień 02.04.2022 r.

⁹⁹ Informacja uzyskana od syna dr Heleny Bogaczewskiej, Pana Andrzeja Bogaczewskiego 16.08.2021 r.

¹⁰⁰ Teczka osobowa SO Katowice

¹⁰¹ Biblioteka Jagiellońska, 224649 III A 46, <https://polona.pl/item/dr-praw-zbigniew-artzt-referendarz-generalnej-prokuraturii-w-krakowie-zginal-rozstrzelany,MTI20TlZODI4/0/#info:metadata>, stan na dzień 09.11.2021 r.

¹⁰² Teczka osobowa ORA Katowice, U. 10

¹⁰³ Teczka osobowa ORA Katowice, C. 67

1951 kierownik zespołu Wydziału Prawnego Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Katowicach. Od tego samego roku praktykowała jako adwokat-radca prawny w Katowicach.

VII. Delegatura Prokuratury Generalnej RP w Gdańsku:

Delegat - Włodzimierz Moderow (1888-1970)^{104,105}

Pochowany w Genewie, Cmentarz St. Georges. W Prokuratury Generalnej RP od roku 1921, w jej Delegaturze w Gdańsku. W latach 1945-1946 członek Polskiej Komisji Przygotowawczej Organizacji Narodów Zjednoczonych, od roku 1946 do 1952 generalny dyrektor Biura Europejskiego Organizacji Narodów Zjednoczonych w Genewie.

Radca - dr Jerzy Grabowski (1899-1969)¹⁰⁶

Pochowany w Warszawie, Cmentarz Stare Powązki. Po roku 1945 naczelnik wydziału Oddziału PGRP w Gdańsku, po czym od roku 1951 zastępca naczelnika Wydziału Prawnego Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Gdańsku, następnie od roku 1955 praktykowała jako adwokat w Sopocie.

Radca - dr Wilhelm Pawłowski (?-1939)¹⁰⁷

Zamordowany przez okupanta niemieckiego w trakcie Intelligenzaktion (10.39-04.40) w Piaśnicy, ciało niezidentyfikowane.

VIII. Oddział Prokuratury Generalnej RP w Wilnie:

Prezes Oddziału PGRP - Mieczysław Obiezierski (1867¹⁰⁸-1939(1940))^{109,110}

W roku 1939 aresztowany przez Rosjan. Zamordowany przez okupanta radzieckiego.

Radca - Władysław Bądryński (1875-1941)

Pochowany w Zielonce, Cmentarz przy alei Józefa Piłsudskiego. W roku 1940 wraz z rodziną w Zielonce.

Radca - Józef Hordyński

Po roku 1945 naczelnik wydziału Urzędu Głównego PGRP. W latach 60-tych praktykował jako adwokat w Warszawie.

¹⁰⁴ Polski Słownik Biograficzny, Tom XXI, s. 521-522

¹⁰⁵ Biblioteka Narodowa, II 1.266.803 A, <https://polona.pl/item/czy-wiesz-kto-to-jest,NDQzN-TA1Mw/3/#info:metadata>, s. 497, stan na dzień 23.11.2022 r.

¹⁰⁶ Teczka osobowa ORA Gdańsk, 551/54

¹⁰⁷ B. Bojarska, *Piaśnica : miejsce martyrologii i pamięci : z badań nad zbrodniami hitlerowskimi na Pomorzu*. Gdańsk: Zzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, 1989

¹⁰⁸ M. Tarkowski, *Adwokatura Wileńska 1918-1939*, Sopot: Arche s.c. 2014

¹⁰⁹ Zeszyty Katyńskie nr 6 – „Zbrodnia nie ukarana, Katyń-Twer-Charków”, 1996 r., s. 159, <https://katyn.ipn.gov.pl/kat/bibliografia-i-mediatek/publikacje-artykuly/3646,dok.html>, stan na dzień 10.11.2021 r.

¹¹⁰ H. Obiezierska, *Jedno życie prywatne na tle życia narodu polskiego w wieku XX*, Bydgoszcz: Towarzystwo Miłośników Wilna i Ziemi Wileńskiej, 1995

Radca - Kazimierz Zwierko (1895-1973)¹¹¹

Od roku 1946 praktykował jako adwokat w Bydgoszczy.

Radca - Konstantyn Cierpiński (1898-1979)^{112,113}

Z Prokuratorią związany od roku 1926. Sekretarz naczelny Oddziału PGRP w Wilnie. W latach 1939-1941 w niewoli radzieckiej. Jeńiec obozów w Starobielsku; Pawliszczew Bor i Griazowcu. Od 1941 do 1947 żołnierz Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Do Polski powrócił w roku 1947, wtedy też podjął służbę w Zespole Delegacyjnym Prokuraturii Generalnej RP w Łodzi. Następnie od 1951 w Wydziale Prawnym Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej miasta Łodzi. Po likwidacji organów zastępstwa prawnego w 1954, urzędnik Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej miasta Łodzi, do czasu przejścia na emeryturę w 1971 r.

Referendarz - Antoni Hleb-Koszański (1901-1970)¹¹⁴

Pochowany w Warszawie, Cmentarz Stare Powązki. Po roku 1945 radca Zespołu Delegacyjnego PGRP w Bydgoszczy. W latach 60-tych praktykował jako adwokat w Warszawie. Brat Heleny Hleb-Koszańskiej.

Referendarz - Janina Marcinowska (1904-?)

Po roku 1945 radca Zespołu Delegacyjnego PGRP w Bydgoszczy. W latach 60-tych praktykowała jako adwokat w Warszawie.

Referendarz - Maria Wasilewska (1906-1992)¹¹⁵

Pochowana w Katowicach, Cmentarz przy ulicy Murckowskiej 9. Po roku 1945 referendarz, radca, naczelnik wydziału Oddziału PGRP w Katowicach. W latach 1951-1954 Zastępca naczelnika Wydziału Prawnego Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Katowicach. Od roku 1954 praktykowała jako adwokat-radca prawny w Katowicach.

Referendarz - Eugeniusz Kurkowski (1904-1979)¹¹⁶

Po roku 1945 radca Zespołu Delegacyjnego PGRP w Łodzi. Długoletni radca prawny Okręgowej Dyrekcji Lasów Państwowych w Łodzi.

Referendarz – dr Sawa Frydman vel Czesław Nowiński (1907-1981)^{117,118,119}

Pochowany w Warszawie, Cmentarz Wojskowy na Powązkach. W Prokuraturii Generalnej od roku 1929. W roku 1937 mianowany

¹¹¹ Teczka osobowa ORA Bydgoszcz

¹¹² M. Gemra, *Konstanty Cierpiński*, <https://www.gov.pl/web/prokuratoria/konstanty-cierpinski>, stan na dzień 02.04.2022 r.

¹¹³ K., S., W., J. Cierpińscy, *W Wielkich Zacharyszkach i Wilnie*, Bydgoszcz: Towarzystwo Miłośników Wilna i Ziemi Wileńskiej 2005

¹¹⁴ Teczka osobowa ORA Bydgoszcz

¹¹⁵ Teczka osobowa ORA Katowice, W. 133

¹¹⁶ Teczka osobowa RDLP Łódź 112

¹¹⁷ Informacje Archiwów UJ, UW, SGH, PAN

¹¹⁸ T. Mołdawa, *Ludzie władzy 1944-1991*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 1991, s. 180

¹¹⁹ P. M. Żukowski, *Profesorowie Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego*, t. II: 1780-2014, red. D. Malec, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego 2014

referendarzem Prokuratury Generalnej. W latach 1945-1947 podsekretarz stanu w Ministerstwie Aprowizacji i Handlu. Po roku 1947 pracownik naukowy Uniwersytetu Warszawskiego, Szkoły Głównej Planowania i Statystyki i Polskiej Akademii Nauk – profesor zwyczajny. W latach 1949-1952 pierwszy Rektor Szkoły Głównej Planowania i Statystyki. W roku 1946 zmienił imię i nazwisko na Czesław Nowiński.

Referendarz - Helena Folejewska (1900-1980)¹²⁰

Pochowany w Warszawie, Cmentarz Wojskowy na Powązkach. Po roku 1945 radca Prokuratury Generalnej, następnie po roku 1951 **długoletnia** pracownik Urzędu Rady Ministrów.

IX. Oddział Prokuratury Generalnej RP we Lwowie:

Prezes Oddziału PGRP - dr Wiktor Hamerski (1864-1940)^{121,122,123,124,125}

Pochowany w Lwowie, Cmentarz Łyczakowski. Ukończył Uniwersytet we Lwowie. Od roku 1886 związany z Prokuratorią Skarbu w Lwowie. Egzamin adwokacki złożył w 1896 r., egzamin dla służby conceptowej Prokuratury Skarbu w 1899 r. Radcą Prokuratury Skarbu mianowany w roku 1899, starszym radcą w 1907. Od roku 18944 pełnił funkcję dyrektora Departamentu Kościelnego Prokuratury Skarbu we Lwowie. Od roku 1919 zastępca Prokuratora Skarbu we Lwowie. W lutym 1920 mianowany naczelnikiem (prezesem) Oddziału PGRP we Lwowie, które to stanowisko piastował do roku 1939. Członek licznych komisji egzaminacyjnych. Ojciec profesora Edwarda Hamerskiego – ofiary mordu profesorów lwowskich w lipcu 1941 r..

Naczelnik wydziału - dr Eugeniusz Bartel (1872-1940)^{126,127,128}

¹²⁰ Teczka osobowa Archiwum Rady Ministrów

¹²¹ Fundacja Dziedzictwa Kulturowego, <https://cmentarzlyczakowski.pl/karty-nagrobkow/karol-hamerski-wiktor-hamerski-jan-witkiewicz/>, stan na dzień 11.11.2021 r.

¹²² Archiwum Akt Nowych, 2/3/0/8.2/64

¹²³ Polski Słownik Biograficzny, Tom IX, s. 261-262

¹²⁴ A. Redzik, *Prokuratoria Skarbu we Lwowie – Prokuratoria Generalna RP oddział we Lwowie. Szkic o dziejach instytucji*, [w:] *Lwów: miasto – społeczeństwo – kultura*, t. VII – Urzędy, urzędnicy, instytucje. Studia z dziejów Lwowa pod red. Kazimierza Karolczaka i Łukasza T. Sroki, Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego 2010, s. 144-156

¹²⁵ A. Redzik, *Wydział Prawa Uniwersytetu Lwowskiego w okresie Drugiej Rzeczypospolitej i w czasie II wojny Światowej*, [w:] *Prace Komisji Historii Nauki Polskiej Akademii Umiejętności*, t. X, Kraków: 2010, s. 136, https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Prace_Komisji_Historii_Nauki_PAU/Prace_Komisji_Historii_Nauki_PAU-r2010-t10/Prace_Komisji_Historii_Nauki_PAU-r2010-t10-s111-152/Prace_Komisji_Historii_Nauki_PAU-r2010-t10-s111-152.pdf, stan na dzień 03.04.2022 r.

¹²⁶ Archiwum Akt Nowych, 2/3/0/8.2/64

¹²⁷ Instytut Pamięci Narodowej, <https://indeksrepresjonowanych.pl/int/wyszukiwanie/94/Wyszukiwanie.html>, stan na dzień 11.11.2021 r.

¹²⁸ A. Redzik, *Prokuratoria Skarbu we Lwowie – Prokuratoria Generalna RP...*, s. 144-156

Ukończył Uniwersytet we Lwowie. Od roku 1886 związany z Prokuratorią Skarbu w Lwowie. Złożył egzamin adwokacki i egzamin dla służby koncepcyjnej Prokuraturii Skarbu. Radcą Prokuraturii Skarbu mianowany w roku 1908. Starszym radcą Prokuraturii Generalnej mianowany w kwietniu 1920 r. Zamordowany przez okupanta radzieckiego.

Naczelnik wydziału - dr Władysław Szydłowski (1871-1940)^{129,130,131,132}

Tablica upamiętniająca w Krakowie, Cmentarz Rakowicki. Zamordowany przez okupanta radzieckiego.

Naczelnik wydziału - dr Karol Skrowaczewski¹³³

Po roku 1945 zastępca kierownika Oddziału PGRP w Katowicach.

Naczelnik wydziału - dr Józef Brzeski (1877-1944)^{134, 135}

Pochowany w Teheranie, Cmentarz Polski. Ukończył Uniwersytet Jagielloński. Od roku 1901 związany z Prokuratorią Skarbu w Lwowie. Złożył egzamin dla służby koncepcyjnej Prokuraturii Skarbu (1904) egzamin adwokacki (1905). Radcą Prokuraturii Skarbu mianowany w roku 1917. Na radcę Prokuraturii Generalnej mianowany w kwietniu 1920 r. Ofiara represji radzieckich. Ewakuowany do Iranu. Tamże członek sekcji prawniczej Towarzystwa Studiów Irańskich w Teheranie.

Radca - dr Julian Zając¹³⁶

Informacji biograficznych nie ustalono. Być może tożsamy z p.o. doc. Julianiem Semenowiczem Zajacem (ur. 1880) z Uniwersytetu im. Iwana Franki (przed rokiem 1939 Uniwersytet im. Jana Kazimierza).

Radca - dr Witold Hillbricht (1885-1953)¹³⁷

Pochowany w Krakowie, Cmentarz Rakowicki. Po roku 1945 radca Oddziału PGRP w Krakowie. Od roku 1951 radca prawny Wydziału Prawnego Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie.

Radca - dr Aleksy Zarzycki (1888-?)

Po roku 1945 radca Zespołu Delegacyjnego PGRP w Kielcach.

Radca - dr Mieczysław Bartmański (1889-1950)

Pochowany w Bobowej, Cmentarz przy ulicy Węgierskiej. Po roku 1945 radca Oddziału PGRP w Poznaniu.

¹²⁹ Archiwum Akt Nowych, 2/3/0/8.2/64

¹³⁰ <https://pochodzimyzelwowa.pl/wladyslaw-szydlowski/>, stan na dzień 11.11.2021 r.

¹³¹ Instytut Pamięci Narodowej, <https://indeksrepresjonowanych.pl/int/wyszukiwanie/94/Wyszukiwanie.html>, stan na dzień 11.11.2021 r.

¹³² A. Redzik, Prokuratoria Skarbu we Lwowie – Prokuratoria Generalna RP..., s. 144-156

¹³³ Ibidem

¹³⁴ Archiwum Akt Nowych, 2/3/0/8.2/64

¹³⁵ A. Redzik, Prokuratoria Skarbu we Lwowie – Prokuratoria Generalna RP..., s. 144-156

¹³⁶ <https://www.lwow.home.pl/rocznik/prawo39-45.html>, stan na dzień 11.11.2021 r.

¹³⁷ Biblioteka Jagiellońska, 224649 III Ha-Hyt 73, <https://polona.pl/item/wiktor-hillbricht-doktor-praw-zmarl-dnia-30-listopada-1953-r,MTMyMjI3NzE4/0/#info:metadata>, stan na dzień 11.11.2021 r.

Radca - dr Juliusz Allweil

W październiku 1939 podjął wykłady na Uniwersytecie im. Iwana Franki (przed rokiem 1939 Uniwersytet im. Jana Kazimierza).

Radca - Jerzy Lachowski (1899-1940)¹³⁸

Pochowany w Charkowie, Cmentarz Ofiar Totalitaryzmu. Zamordowany przez okupanta radzieckiego.

Referendarz - dr Marian Waligórski (1903-1953)^{139,140}

Pochowany w Krakowie, Cmentarz Rakowicki. Z Prokuratorią związany od roku 1926. Referendarzem Prokuratury Generalnej mianowany w 1928 r. W latach 1927-1939 asystent Uniwersytetu Jana Kazimierza. W roku 1937 habilitował się Uniwersytecie Jana Kazimierza. Od roku 1940 do 1940 laborant Uniwersytetu im. Iwana Franki. W trakcie okupacji niemieckiej Lwowa praktykował jako adwokat. Od roku 1944 przebywał w Krakowie, gdzie również praktykował jako adwokat. Od roku 1945 pracownik naukowy Uniwersytetu Jagiellońskiego. Profesor nadzwyczajny od roku 1947 i kierownik Katedry Postępowania Sądowo-Cywilnego.

Referendarz - dr Ziemowit Socha¹⁴¹

Zmarł w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej. Ofiara represji radzieckich. W roku 1960 uzyskał obywatelstwo brytyjskie. Pracował jako urzędnik.

Referendarz - dr Seweryn Rosmarin (1905-(1942))¹⁴²

Ukończył Uniwersytet we Lwowie. W latach 1932-1934 asystent Uniwersytetu Jana Kazimierza. Zamordowany przez okupanta niemieckiego we Lwowie. Starszy brat profesora Stefana Rozmaryna.

Referendarz Adam Radziszowski (1904-1988)¹⁴³

Pochowany Rzeszowie. Cmentarz Pobitno. Po roku 1945 naczelnik wydziału-kierownik Zespołu Delegacyjnego PGRP w Rzeszowie. Następnie praktykował jako adwokat w Rzeszowie.

Referendarz - dr Dominik Wrabec (1904-1967)

Zmarł we Wrocławiu, Cmentarz przy ulicy Monte Cassino 68. W październiku 1939 podjął wykłady na Uniwersytecie im. Iwana Franki (przed rokiem 1939 Uniwersytet im. Jana Kazimierza).

¹³⁸ Muzeum Wojska Polskiego, <http://ksiegicmentarne.muzeumkatynskie.pl/wpis/6109>, stan na dzień 11.11.2021 r.

¹³⁹ Komitet ds. Opieki nad Grobami Profesorów UJ, https://in-memoriam.uj.edu.pl/lista-pamienci?p_p_id=56_INSTANCE_iqXS3K1q9Mfb&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-3&p_p_col_pos=2&p_p_col_count=3&osoba=140332262, stan na dzień 11.11.2021 r.

¹⁴⁰ A. Redzik, *Waligórski Marian Teodor (1903–1953)*, [w:] *Słownik Biograficzny Adwokatów Polskich Tom III (zmarli w latach 1945-2010) Zeszyt I*, A. Redzik (red.), Warszawa 2018, s. 587-589

¹⁴¹ <https://www.thegazette.co.uk/London/issue/41983/page/1925>, stan na dzień 11.11.2021 r.

¹⁴² Muzeum Historii Żydów Polskich Polin, <https://sztetl.org.pl/en/biographies/5059-rosmarin-seweryn>, stan na dzień 11.11.2021 r.

¹⁴³ Teczka osobowa ORA Rzeszów

Referendarz - Franciszek Zachariasiewicz (1905-1991)^{144,145}

Pochowany w Katowicach, Cmentarz przy ulicy Murckowskiej 9. W Prokuraturii Generalnej od roku 1930. Referendarzem Prokuraturii Generalnej mianowany w 1934 r. W latach 1936-1939 asystent Uniwersytetu Jana Kazimierza. W trakcie II Wojny Światowej pracował w Zarządzie Nieruchomości Miejskich i Gazowni w Lwowie. W roku 1944 obronił rozprawę doktorską na Tajnym Uniwersytecie im. Jana Kazimierza. Po roku 1945 kierownik oddziału Tymczasowego Zarządu Państwowego w Katowicach. Od roku 1946 praktykował jako adwokat-radca prawny w Katowicach. Ojciec profesor Marii Anny de Abgaro Zachariasiewicz.

Referendarz - Zdzisław Thullie (1908-2006)^{146,147}

Zmarł w Katowicach. Z Prokuratorią Generalną związany od roku 1930. Referendarzem Prokuraturii Generalnej został mianowany w 1934 r. W latach 1931-1939 asystent Uniwersytetu Jana Kazimierza. W trakcie okupacji radzieckiej Lwowa pracownik naukowy, następnie biblioteczny Uniwersytetu im. Iwana Franki. Od roku 1941 do 1944 pracownik Zarządu Nieruchomości Miejskich we Lwowie. W roku 1945 uzyskał wpis na listę adwokatów w Katowicach. W latach 1945-1949 kierownik oddziału, następnie naczelnik wydziału Tymczasowego Zarządu Państwowego w Katowicach, po jego likwidacji, Okręgowego Urzędu Likwidacyjnego w Katowicach. Od roku 1949 do 1950 pracownik Izby Przemysłowo-Handlowej w Katowicach. Od roku 1950 wiceprezes Okręgowej Komisji Arbitrażowej w Katowicach.

Referendarz - Roman Demianiowski (1908-2000)¹⁴⁸

Pochowany w Gliwicach, Cmentarz Lipowy. Po roku 1945 pracownik Tymczasowego Zarządu Państwowego w Gliwicach. Od roku 1946 praktykował jako adwokat-radca prawny w Gliwicach.

Referendarz - Adam Lang (1907-1970)¹⁴⁹

Pochowany w Gliwicach, Cmentarz Centralny. Od roku 1946 praktykował jako adwokat-radca prawny w Gliwicach.

Referendarz - Wiktor Turek (1910-1963)^{150,151}

Zmarł w Toronto. Ofiara represji radzieckich. Ukończył Uniwersytet we Lwowie. W Prokuraturii Generalnej od roku 1932, na referendarza Prokuraturii Generalnej mianowany w 1934 r. Najprawdo-

¹⁴⁴ Teczka osobowa ORA Katowice, Z. 88

¹⁴⁵ Informacja profesor Marii Anny de Abgaro Zachariasiewicz z dnia 12.09.2021 r.

¹⁴⁶ Teczka osobowa ORA Katowice, Z. 88

¹⁴⁷ Teczka osobowa SO Katowice

¹⁴⁸ Teczka osobowa ORA Katowice, D. 98

¹⁴⁹ Teczka osobowa ORA Katowice, 37

¹⁵⁰ <http://www.canadianpolishinstitute.org/board/presidents.html>, stan na dzień 11.11.2021 r.

¹⁵¹ A. Brożek, *Turek Wiktor*, [w:] *Słownik historyków polskich*, Maria Prosińska-Jackl (red.), Warszawa: Wiedza Powszechna 1994

podobnie w 1939 r. obronił rozprawę doktorską. Po roku 1945 na emigracji w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, następnie od roku 1950 w Kanadzie, gdzie był organizatorem i dyrektorem Polsko-Kanadyjskiego Instytutu Naukowego.

Referendarz - Zbigniew Rzepka (1911-1995)¹⁵²

Pochowany w Warszawie, Cmentarz Stare Powązki. Przed rokiem 1939 Asystent Uniwersytetu Jana Kazimierza. Po roku 1945 dyrektor Departamentu Prawnego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, członek Komisji Reformy Procesu Cywilnego, redaktor naczelny „Przeglądu Ustawodawstwa Gospodarczego”.

Egzaminowany aplikant - Bronisław Walaszek (1910-1974)¹⁵³

Pochowany w Krakowie, Cmentarz Rakowicki. Z Prokuratorią związany od roku 1937. Jako jeden z trzech doktorantów obronił rozprawę doktorską na Tajnym Uniwersytecie im. Jana Kazimierza. Po roku 1945 radca Oddziału PGRP w Krakowie, następnie naczelnik Wydziału Prawnego Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie. Współpracownik Okręgowej Komisji Arbitrażowej w Krakowie. Pracownik naukowy Uniwersytetu Jagiellońskiego. Profesor zwyczajny od roku 1969. Członek Komisji Nauk Prawnych Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Krakowie. Ojciec profesor Anny Walaszek-Pyziół.

Aplikant - Józef Kokoszka (1914-1994)¹⁵⁴

Pochowany w Katowicach, Cmentarz przy ulicy Francuskiej 26. W latach 1945-1946 dyrektor Tymczasowego Zarządu Państwowego w Katowicach. Od roku 1946 do 1951 kolejno; referent, naczelnik wydziału, wicedyrektor, likwidator Izby Przemysłowo-Handlowej w Katowicach. Od roku 1952 praktykował jako adwokat-radca prawni w Katowicach.

X. Podsumowanie

Jak widać na przykładzie powyższych biogramów bardzo trudno jest nakreślić zbiorowy portret urzędników referendarskich Prokuratury Generalnej RP z roku 1938. Na uwagę zasługuje kilka liczb.

Z grona 191 pracowników referendarskich:

51, co stanowiło około 26%, w okresie powojennym uzyskało wpis na listy adwokackie i pracowało w zawodzie jako adwokaci, lub radcowie prawni. Najczęściej ich droga do palestry prowadziła przez pracę w organach zastępstwa procesowego (centralnych - Urząd

¹⁵² Archiwum Akt Nowych, 2/1354/0/2.2.11/CK XX/15702

¹⁵³ Komitet ds. Opieki nad Grobami Profesorów UJ, https://in-memoriam.uj.edu.pl/lista-pamienci?p_p_id=56_INSTANCE_q9Wiq7zXoNB&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-3&p_p_col_count=3&osoba=140304818, stan na dzień 11.11.2021 r.

¹⁵⁴ Tezka osobowa ORA Katowice, K. 283

Główny PGRP, Urząd Zastępstwa Prawnego, bądź terenowych – Oddziały PGRP, Zespoły Delegacyjne PGRP, Wydziały Prawne Prezydentów Wojewódzkich Rad Narodowych). Niemniej jednak część z nich uzyskiwała wpisy na listy adwokackie po wojnie, w latach 1945–1946.

3 osoby (Witold Bendetson, Zofia Wasilkowska, Juliusz Krzyżanowski), powołane zostały na sędziów Sądu Najwyższego. W tej grupie należy, w szczególności, wskazać na Zofię Wasilkowską, która oprócz sprawowania urzędu sędziowskiego była pierwszą w historii kobietą pełniącą urząd Ministra Sprawiedliwości.

8 osób na stałe związało się po wojnie z ośrodkami naukowymi, takimi jak Uniwersytet Jagielloński, Warszawski, Poznański, Łódzki, Szkołą Główną Planowania i Statystyki (Szkoła Główna Handlowa), uzyskując z czasem tytuły naukowe – profesorów nadzwyczajnych i zwyczajnych. Oprócz tego, część innych pracowników referendarskich pełniła czasowo rolę młodszych pracowników naukowych, w okresie przedwojennym, wojennym (oficjalnym i tajnym), jak powojennym – obok swojej codziennej pracy zawodowej.

8 osób w okresie powojennym związanych było z Państwowym Arbitrażem Gospodarczym, będąc arbitrami, urzędnikami, bądź współpracownikami Głównej, bądź Okręgowych Komisji Arbitrażowych.

Kilkoro z byłych urzędników referendarskich Prokuraturii bezpośrednio po wojnie, bądź likwidacji organów zastępstwa procesowego podjęło pracę w centralnych urzędach administracji państwowej (Zbigniew Rzepka – Państwowa Komisja Planowania Gospodarczego, Helena Folejewska – Urząd Rady Ministrów, Stanisław Piotrowski, Zofia Wasilkowska – Ministerstwo Sprawiedliwości, Stanisław Gajewski – Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Witold Chwałewik – Ministerstwo Żeglugi i Handlu Zagranicznego).

Interesująca była możliwość prześledzenia losów migracji urzędników po roku 1945 z terenów które bezpośrednio po wojnie znalazły się poza obszarami Rzeczypospolitej. Chodzi o pracowników Oddziałów w Lwowie i Wilnie, którzy w wyniku decyzji pojałtańskich zmuszeni byli do opuszczenia swoich „małych ojczyzn”. Głównym miejscem ich migracji i podejmowania pracy zawodowej były Katowice, Warszawa i Kraków, przy czym grupa lwowska osiadła w przeważającej części na terenie Górnego Śląska i Krakowa, zaś wileńska na terenie Mazowsza, Łodzi i Bydgoszczy.

Nieliczne wypadki przesiedlenia wewnętrznego wiązały się z faktem powoływania nowych placówek terenowych Prokuraturii w Łodzi, Bydgoszczy, Wrocławiu, Kielcach (Oddziały i Zespoły Delegacyjne).

Znamienne jest również, co szczególnie dotyczy grupy lwowskiej i wileńskiej, utrzymywanie kontaktów na niwie zawodowej i prywat-

nej byłych Pracowników Prokuratury po wojnie, trwających często-kroć do Ich śmierci^{155,156}.

Losy przedwojennej Prokuratury Generalnej dowodzą, że najważniejsi są ludzie tworzący instytucję i to co zostawiają po sobie. Ludzie którzy po tragicznym wrześniu przystąpili do porządkowania dokumentacji w zbombardowanym i częściowo wypalonym Urzędzie Głównym. Ludzie którzy w przypadku kontynuacji pracy zawodowej w warunkach okupacyjnych starali się uzyskać zwolnienie z służby i zgodę Prezesa Bukowieckiego. Ludzie którzy w dwa lata po śmierci Prezesa spotkali się nad Jego grobem chcąc oddać mu ostatni hołd. Ludzie który w roku 1944 i 1945 organizowali na powrót całą Instytucję. Ludzie, którzy w roku 1951 weszli w skład organów zastępstwa prawnego. Ludzie, którzy przez całe swoje życie nieśli i przekazywali dalej ideały które zaszczerpiono im w latach służby w Prokuratury.

* Autor składa wyrazy podzięków Wszystkim, którzy przyczynili się do powstania i opublikowania powyższego opracowania, w tym nade wszystko Prezesowi Prokuratury Generalnej RP, Radcom, Pracownikom, Rozmówcom (wskazanym w przypisach), Konsultantom naukowym.

¹⁵⁵ Informacja profesor Marii Anny de Abgaro Zachariasiewicz z 12.09.2021 r.

¹⁵⁶ Informacja profesor Barbary Zwierko-Pastuszeuwskiej z 01.03.2022 r.